

Münevver KAÇAR* Güneş ÇETİN GERGER**

* Bilim Uzm. Münevver Kaçar, MCBÜ SBE Uluslararası Ticaret ve Finans Anabilimdalı, Yüksekisans Mezunu, munevver_kacar@hotmail.com

** Prof. Dr. Güneş Çetin Gerger, MCBÜ UBF Sermaye Piyasası Bölümü, gunes.cetin@hotmail.com

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Karşısında Denizli Merkez İlçede Mükelleflerin Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi

Özet

Devletin asli fonksiyonlarını yerine getirmek için finansal kaynaklara ihtiyaç duyması vergileri ön plana çıkarmıştır. Vergiler, ülke sınırlarını içinde yaşayan kişilerin ödeme gücü üzerinden alınan zorunlu, karşılıksız ve parasal bir değer olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda devlet vergilerini dolaylı ve dolaysız yoldan elde etmekte olup genellikle devlet finansman ihtiyacını daha hızlı ve pratik yoldan yapabilmek için dolaylı vergilere yönelmektedir. Bu makalede devletin dolaylı vergilerinden biri olan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) karşısında vergi mükelleflerinin tutum ve davranışlarına nasıl bir etkisi olduğu incelenmiştir. Çalışmanın amacı; mükelleflerin BSMV konusundaki bilgisini tespit etmek ve mükelleflerin vergi konusundaki tutum ve davranışlarını ölçmektir. Çalışmanın yöntemi; Likert ölçekli anket çalışması uygulanmış olup araştırma kapsamındaki banka müşterileri ile yüz yüze görüşülerek anket verileri toplanmıştır. 300 kişiye anket çalışması yapılmış ve SPSS ortamında analizlere ulaşılmıştır. Ulaşılan veriler ışığında vergi mükelleflerinde BSMV bilincinin yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: BSMV, Vergi Mükellefleri, Denizli

JEL Sınıflama Kodları: K34

Taxpayers Attitudes and Behaviors Against Banking and Insurance Transactions Tax

Abstract

The need for financial resources to fulfill the main functions of the state has brought taxes to the fore. Taxes are defined as a mandatory, unrequited and monetary value taken over the solvency of people living within the borders of the country. In this context, the state obtains its taxes directly and indirectly, and the state generally turns to indirect taxes in order to meet its financing needs in a faster and more practical way. In this article, the effect of the taxpayers' attitudes and behaviors against the Banking and Insurance Transactions Tax (BITT), which is one of the indirect taxes of the government, is examined. The aim of the study; To determine the knowledge of taxpayers on BITT and to measure taxpayers' attitudes and behaviors on taxation The method of the study; A Likert scale survey study was applied and survey data were collected by face-to-face interviews with bank customers within the scope of the research. A survey was conducted with 300 people and the analyzes were reached in the SPSS environment. In the light of the data obtained, it has been observed that the BITT awareness among taxpayers is not at a sufficient level.

Keywords: BITT, Taxpayers, Denizli

JEL Codes: K34

Giriş

Devletin içinde bulunduğu koşullara, toplumsal ihtiyaçlara ve tercihlere bağlı olarak anayasa çerçevesinde belirlenmiş görevleri bulunmaktadır. Devlet kamusal hizmetlerini yerine getirebilmek için parasal kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç duyduğu parasal kaynakları da ülke sınırları içinde yaşayan kişilerden vergi yoluyla tahsil etmektedir. Vergi hukukuna göre, vergi gerçek ve tüzel kişilerden elde edilmektedir. Fakat gerçek kişiler ile tüzel kişilerin verginin ödenmesi hususunda ayırım bulunmaktadır. Gerçek kişiler sadece kendi üzerlerine düşen vergileri ödemekle yükümlü iken tüzel kişilikte durum biraz daha farklıdır. Kamu hukuku tüzel kişileri ve özel hukuk tüzel kişileri kendi üzerlerine düşen vergilerin ödenmesi haricinde aynı zamanda üçüncü kişilerin vergilerinin toplanmasında önemli rol oynarlar. Bankalar bu duruma en iyi birer örnektir. Bankalar vergilerin ödenmesinde hem sorumlu hem de yükümlü sıfatıyla hareket ederler. BSMV’de bankaların yükümlü sıfatıyla ödemek zorunda olduğu finansal işlem vergisidir.

Bu çalışmanın konusu gelişen bankacılık sektöründe BSMV’nin mükellefler üzerinde nasıl bir etkisi olduğu ve mükelleflerin vergi karşısındaki tutum ve davranışlarını ne şekilde yönlendirdiği incelenmiştir. Bu amaçla verginin yansıtıldığı banka müşterilerinin BSMV hakkındaki bilgi ve görüşlerini öğrenmek ve vergi karşısındaki tutum ve tavırlarını anlamak için Denizli merkez ilçede özel bir bankanın müşterilerine anket çalışması yapılmıştır. Yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanan veriler, SPSS paket programıyla analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar makalede değerlendirilmiştir.

1. Finansal İşlem Vergisi

Dünyada finansal işlem vergisinin kökleri 1936 yılına dayanmaktadır. 1936 yılında John Maynard Keynes “Para, Faiz ve İstihdamın Genel Teorisi” eserinde finansal işlem vergilerine (FİV) değinmiştir. Keynes, eserinde finansal sistemin kumarhaneler gibi olmasını dile getirmiş ve kumarhanelerde

nasıl ki yüksek maliyet girişlerinden dolayı oyuncu azlığı söz konusu ise finansal işlemlerde de tatmin edici vergi sisteminin uygulanması ile oyuncu sayısının azaltılacağı ve spekülatif hareketler sonucunda yaşanan finansal istikrarsızlıkların önüne geçilebileceğini savunmuştur (Keynes,1976:159-60). O dönemlerde çok fazla sermaye hareketlilikleri yaşanmadığı için Keynes’in bu önerisi pek dikkate alınmamıştır. 1971 yılında Bretton Woods sisteminde yaşanan sıkıntılar nedeniyle sabit kur rejiminin sona ermesiyle para birimleri birbirleri karşısında sürekli olarak dalgalanmaya başlamıştır. Sermaye hareketleri ise bu dalgalanmaların sonucunda sürekli yer değiştirmiş ve ülkelerin finansal krizle boğuşmasına sebep olmuştur. Yaşanan bu durumlar karşısında James Tobin katıldığı bir konferansta spekülatif amaçlı kısa vadeli sermaye hareketlerinin vergilendirilmesi ile döviz spekülasyonlarının azaltılacağı yönündeki “Tobin Vergisi” önerisini ortaya atmış ve bu önerisi ile Nobel ödülü kazanmıştır (Öcal ve Polat,2012:76). Yaşanan sorunların kaynağının kur rejimi değil uluslararası sermaye hareketleri olduğunu savunmuştur. Tobin, uygulanacak olan verginin küresel bir vergi olması gerektiğini dile getirmiştir. Döviz işlemleri üzerinden %0,1 ile %0,5 oranında vergi alınması gerektiğini ifade etmiş ve uygulanan verginin sonucunda kısa vadeli sermaye hareketleri üzerinde maliyet artacağı için spekülatif işlemlerde de azalma söz konusu olacaktır (Ay ve Mankır,2007:131). Kısaca Tobin’in önerisi kısa vadeli veya gecelik spekülasyonlarda kar etme olasılığını azaltmak amacıyla uluslararası sermaye hareketleri üzerine yüksek oranda bir işlem vergisi getirilmesidir (Saraçoğlu ve Şahan,2004:73). Günümüze bakıldığında son zamanlarda yaşanan finansal krizlerin sadece tek bir ülkede kalmayıp küresel boyuta ulaşması, kriz dönemlerinde sermaye hareketlerinin çok fazla yaşanması ülkeleri FİV uygulamasına yöneltmiştir. Tobin’in dile getirdiği küresel bir vergiden daha ziyade her ülke kendi içinde işlem vergisi uygulamaktadır. Örneğin; Birleşik Krallık damga vergisine (stamp duty) benzer vergi uygulamıştır. Uygulama Birleşik

Krallık menşeli şirketlerin hisse senetlerinin satılması veya el değiştirmesi sonucunda belge ve dokümanlardan alınan damga vergisi (stamp duty) ile elektronik hisse senedi satış sistemi üzerinden SDRT (Stamp Duty Reserve Tax) adı altında alınan vergilerden elde edilmektedir (Güler vd,2012:26). Belçika ise Spahn vergisine benzer bir vergi uygulamaktadır. Spahn vergisi iki aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar asgari işlem vergisi ve ilave vergi şeklindedir. Buna göre ülke, menkul kıymetler üzerine işlem vergisi uygulamaktadır (Güler vd,2012:28-29). Ülkemize baktığımızda tam anlamıyla diğer ülkelerdeki gibi finansal işlem vergileri uygulanmasa da finansal işlem vergilerine benzer nitelikte BSMV, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu, Damga Vergisi, Değerli Kağıtlar Kanunu uygulanmaktadır.

2. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

BSMV, 23 Temmuz 1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'na dayanak gösterilerek çıkarılmış bir finansal işlem vergisidir (Çakıcı ve Ceyhan,2014:27). BSMV uygulamasının günümüze kadar olan kronolojik sıralaması şu şekildedir (Kirman,2001:3).

- 1926 tarihli 735 sayılı Umumi İstihlak Vergisi,
- 1927 tarihli 1039 sayılı Muamele Vergisi Hakkında Kanun,
- 1931 tarihli 1860 sayılı Muamele Vergisi Kanunu,
- 1931 tarihli 2430 sayılı Muamele Vergisi Kanunu,
- 1940 tarihli 3843 sayılı Muamele Vergisi Kanunu,
- 1956 tarihli 6802 sayılı Gider Vergisi Kanunu.

BSMV ülkemizde ilk kez 1926 yılında Fransız Muamele Vergisinden etkilenecek çıkarılan Umumi İstihlak Vergisidir (Tanrıverdi,2010:106). Umumi İstihlak Vergisi, bir yıl boyunca yapılan işlemlerde verginin pul yapıştırılarak ödenmesi ticaretin akışına

engel olması, işlemlerin deftere kaydedilmesi zorunluluğunun bulunması nedeniyle işlemlerde güçlüklerle sebep olması, kontrollerin az olmasından dolayı kaçakçılık unsurlarının fazla yaşanmasından dolayı 1927 yılında yürürlükten kaldırmıştır (Ergülen,1988;akt. Tanrıverdi,2010:106). 1927 yılında 1039 sayılı kanunda bir önceki 735 sayılı kanundan farklı olarak beyanname usulü getirilmiş, bankalar bu verginin mükellefi iken bankerler bu vergiden muaf tutulmuşlardır. 1931 yılında ise tekrar kanunda bir değişikliğe gidilerek bankerler bu vergiden sorumlu tutulmuşlardır.1940 yılında 1039 sayılı kanununda yer alan verginin konusu her ne ad altında olursa olsun işlem karşılığı alınan vergiler iken, 3843 sayılı kanunda verginin konusu kendi lehlerine her ne ad altında olursa olsun işlem karşılığı alınan paralar şeklinde değiştirilmiştir (Ergülen,1988;akt. Tanrıverdi,2010:106-107).1956 yılında 3843 sayılı kanundaki bazı muaflik ve istisnalar düzeltilerek günümüzdeki Gider Vergisi Kanunu'nun temelini oluşturmuştur.1985 yılında yürürlüğe giren Katma Değer Vergisi Kanunu ve Gider Vergisi Kanununda düzenlenen BSMV'ye ait diğer harcama vergileri yürürlükten kaldırılırken, banka ve sigortacılık üzerinden alınan BSMV aynı kalmıştır (Erol,2007:183).

BSMV'nin konusuna baktığımızda kanunda şu şekilde belirtilmiştir¹; "*Banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.*" Kısacası BSMV'nin oluşması için dört unsur gerekmektedir.

- *Mükellef*; BSMV'nin toplanması için aracı bir kurum gerekmektedir. Gider Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinde banka, banker ve sigorta şirketleri olarak belirtilmiştir.

¹ Bkz.6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

- **İşlemin Varlığı ve Niteliği;** Banka, banker ve sigorta şirketlerinden BSMV'ye tabi işlemlerden bir veya daha fazla işlemin gerçekleşmiş olması gerekmektedir.
- **Nakden veya Hesaben Tahsilat;** Banka, banker ve sigorta şirketlerinden BSMV'ye tabi işlemlerin gerçekleşmesi sonucunda bir hizmet satın alma karşılığı olarak hizmetin bedelinin nakit veya hesaben ödenmesidir.
- **Lehe Para Kalması;** Banka, banker ve sigorta şirketlerinin BSMV'ye tabi işlemlerinin gerçekleştirilmesi sonucunda kar etme durumudur. Lehe kalan paranın tamamı vergiye dahil edilmemektedir. Yapılan işlemlerle ilgili giderler düşüldükten sonra kalan para vergilendirilmektedir.

BSMV de *vergiyi doğuran olay*, mükelleflerin yapmış oldukları bütün işlemler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben para almalarıdır (Şenyüz, Yüce, Gerçek, 2020:346).

Hizmet vergisi niteliğinde olan BSMV'nin temel amacı; banka ile ilişki içerisinde olan kişileri vergilendirmektir. Bankalar ödemiş oldukları vergiyi kolayca ilişki içerisindeki kişilere yansıtabilmektedir (Çağan,1976:27). Banka, banker veya sigorta şirketlerinde yapılan her işlemler BSMV'ye tabi değildir. BSMV kapsamına giren işlemler kanunun 28.maddesinde² *"Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyile*

² Bkz.6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dahil) da banka muameleleri vergisine tabidir." olarak belirtilmiştir.

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 31.maddesinde verginin matrahı *"banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahı 28. maddede yazılı paraların tutarıdır. Kambiyo alım ve satım muamelelerinde kambiyo satışlarının tutarı vergiye matrah olur"*³. şeklinde ifade edilmektedir. Bankalarda verginin matrahı, yapılan işlemler neticesinde kendi lehlerine aldıkları tutar (kar, faiz, komisyon gibi) iken, sigorta şirketlerinde verginin matrahı poliçede yer alan prim tutarıdır. Prim tutarının hesabında sigorta işlemi dolayısıyla komisyon ve benzeri adlarda yapılan ödemeler indirim konusu olamaz. Vergi matrahında gider ve vergi adı altında indirim yapılmamaktadır. Alınan BSMV matraha dahil edilemez. Sigorta şirketleri iptal ettikleri sigorta muamelelerine ilişkin vergileri, iptalin gerçekleştiği dönemde ücret, komisyon ve benzeri adlarla aldıkları tutarlara ilişkin vergileri iadenin gerçekleştiği dönemde hesaplanan BSMV'den indirebilirler. Bu dönemde indirilemeyen vergiler, sonraki dönemde beyannamede üzerinden indirim konusu yapılabilir. Yabancı paralar ile olan muamelelerde ise, kanunun⁴ 32. maddesinde belirtildiği gibi yabancı para üzerinden alınmış olan vergi matrahlarının tayin edilmesinde her altı ayda bir tespit edilecek kurlar dikkate alınır. BSMV'nin oran yapısına bakıldığında ise, kanunun⁵ 33. maddesinde oran %15 olarak belirlenmiştir. Fakat işlem türlerine göre bu oran değişiklik göstermektedir. Kambiyo muamelelerinde matrah binde iki olarak hesaplanmıştır. Cumhurbaşkanı, Gider Vergileri Kanunu'nun 33. maddenin 2. fıkrasına göre %15 olan vergi oranını, bankalar

³ Bkz.6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁴ Bkz.6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵ Bkz.6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

arası mevduat muameleleri, kurumlar arasındaki borsa payı piyasası muameleleri ve diğer banka ve sigorta muameleleri için ayrı ayrı veya birlikte %1' e, kambiyo muamelelerinde ise sifira kadar indiremeye ve yukarıda saymış olduğumuz oranları aşmayacak şekilde yeniden tespit etmeye yetkilidir. BSMV'deki istisnalar ise kanunun⁶ 29.maddesinde açıkça belirtilmiştir.

3. Denizli Merkez İlçedeki Bir Banka Müşterilerinin BSMV Karşısındaki Tutum ve Davranışlarını Ölçmeye Yönelik Anket Uygulaması

Bu bölümde Denizli Merkez İlçedeki özel bir bankanın 300 müşterisiyle gerçekleştirilen bir anket çalışmasının sonuçları yer almaktadır. Vergi mükelleflerine yönelik anket çalışmasında ilk olarak demografik sorular hazırlanmış sonrasında vergi bilinci, vergiye karşı tavır ve vergi ahlakını ölçmeye yönelik çoktan seçmeli sorular hazırlanmış olup en son olarak 5'li Likert ölçeği kullanılarak yine aynı şekilde vergi bilinci, vergiye karşı tavır soruları da eklenerek anket soruları düzenlenmiştir. Çalışma %65 güven aralığında gerçekleştirilmiştir.

Toplanılan anketlerden elde edilen veriler titiz bir çalışmayla SPSS ortamına aktarılmıştır. İlk olarak demografik sorulara ait frekans dağılımları yapılmıştır ve demografik verilere ait bilgiler ortaya çıkmıştır. Analizin ikinci kısmında ise, birbiriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz sorulara yönelik "Ki-kare, bağımsızlık testi ve korelasyon testleri" yapılmıştır. Bu testler sonucunda aralarında anlamlı bir bağ bulunan sorular ele alınıp gerekli açıklamalar yapılmıştır.

BSMV karşısında mükelleflerin tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik anket çalışmasının alanı Denizli Merkez İlçede yer alan Yapı ve Kredi Bankasıyla sürekli iletişimde bulunan müşteriler oluşturmaktadır. Alan çalışmasının daha iyi bir şekilde açıklanabilmesi adına Denizli merkez ilçedeki bankalar ve şube sayıları Tablo 1 de gösterilmiş olup aynı zamanda 30.09.2019 yılında Türkiye Bankalar Birliği'nin yayınlamış olduğu raporda Türkiye genelinde yapılan bankaların aktif büyüklüğüne göre sıralamasını ele aldığımızda sıralamada ilk beş'e giren bankanın listesi Tablo 2'de verilmiştir.

⁶ Bkz.6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Tablo 1. 2019 yılında Denizli Merkez İlçede Bulunan Bankalar ve Şube Sayıları

Banka	Şube Sayısı	Banka	Şube Sayısı
AKBANK	6	ŞEKERBANK	1
ALTERNATİFBANK	1	TURKLAND	1
ANADOLUBANK	1	TÜRK EKONOMİ BANKASI	5
BURGAN BANK	1	TÜRK EXİMBANK	1
DENİZBANK	4	T.C. ZİRAAT BANKASI	9
FİBABANKA	1	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI	8
HSBC BANK	1	TÜRKİYE HALK BANKASI	7
ICBC TURKEY BANK	1	TÜRKİYE İŞ BANKASI	11
ING BANK	1	TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI	8
ODEA BANK	1	YAPI VE KREDİ BANKASI	9
QNB FİNANSBANK	6		

Tablo 2. Türkiye'nin En Büyük İlk 5 Bankası

Sıra	Banka	Şube Sayısı	Toplam Aktifler	Toplam Mevduat
1	T.C. Ziraat Bankası	1778	551.994	345.017
2	Türkiye İş Bankası	1357	444.334	243.039
3	Türkiye Garanti Bankası	930	410.777	243.865
4	Akbank	782	392.457	221.344
5	Yapı ve Kredi Bankası	867	390.170	211.024

Kaynak: TBB tarafından edinilen bilgilerden hareketle düzenlenmiştir.

BSMV mükellefleri için yapılan anket çalışmasının örneklemini Tablo 2'de belirtildiği gibi Türkiye'nin ilk beş büyük banka sıralamasında yer alan Yapı ve Kredi Bankası oluşturmaktadır. Araştırmada, Yapı ve Kredi Bankası'nın Denizli Merkez İlçedeki sadece bir şubesinde anket çalışması yapılmıştır. Ele alınan Yapı ve Kredi Bankası'nın Denizli Merkez İlçe şubesindeki banka müşteri sayısı banka yetkilisi tarafından edinilen bilgiye göre yaklaşık olarak 10.500 olup ana kütleden seçilen örneklem ise 300 kişidir. Seçilen Yapı ve Kredi Bankası müşteri portföyü ve şube sayısı büyüklüğü açısından Türkiye'de liderlerden biri konumunda olduğu için seçilen Yapı ve Kredi Bankası verileri, müşterilerden elde edilen anket sonuçlarının

temsil kabiliyeti yüksektir. Bu banka müşterileri aynı zamanda diğer bankaların da müşterisidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde seçilen banka müşterileri Denizli'deki BSMV mükelleflerini temsil etmektedir.

Demografik verileri değerlendirdiğimizde şu şekildedir: Banka müşterilerinin %50'si kadın %50'si erkek; %44,7'si 18-30 yaş aralığında, %48,7'si lisans mezunu, %47,7'si 2001-5000 TL arası gelir düzeyine sahip ve %44,7'si ise ücretli özel sektörde çalışmaktadır.

Vergi bilinci ve vergiye karşı tutum ile ilgili sorulara mükelleflerin gösterdikleri önem dereceleri aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3. Mükelleflerin Vergi Bilinç Düzeyleri ve Vergiye Karşı Tutum ve Davranışları

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		TOPLAM	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
H1:Ödemiş olduğum BSMV etkin bir şekilde kullanılmaktadır.	69	%23	94	%31,3	92	%30,7	29	%9,7	16	%5,3	300	100
H2:Ülkemizde BSMV bilinci yeterli düzeydedir.	85	%28,3	114	%38	54	%19	28	%9,3	15	%5	300	100
H3:Ülkemizde BSMV oranı yüksektir.	26	%8,7	58	%19,3	71	%23,7	93	%31	52	%17,3	300	100

Tablo 3. (devam) Mükelleflerin Vergi Bilinç Düzeyleri ve Vergiye Karşı Tutum ve Davranışları

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		TOPLAM	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
H4:BSMV kanunu anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır.	46	%15,3	88	%29,3	104	%34,7	52	%17,3	10	%3,3	300	100
H5:BSMV'nin hangi işlemlerden tahsil edildiğini biliyorum.	35	%11,7	73	%24,3	75	%25	92	%30,7	25	%8,3	300	100
H6:BSMV'nin hangi kanallar aracılığıyla tahsil edildiğini biliyorum.	34	%11,3	63	%21	68	%22,7	101	%33,7	34	%11,3	300	100
H7:Ödemiş olduğum BSMV'nin nerelere harcandığını bilmek vergi bilincimi artırır.	26	%8,7	52	%17,3	54	%18	78	%26	90	%30	300	100
H8:BSMV tarifesindeki vergi oranı seviyesini uygun buluyorum.	63	%21	95	%31,7	90	%30	31	%10,3	21	%7	300	100
H9:BSMV oranının herkes tarafından eşit bir şekilde alınmasını adil buluyorum.	66	%22	68	%22,7	74	%24,7	67	%22,3	25	%8,3	300	100
H10:BSMV'nin yatırımların önünde bir engel olduğunu düşünüyorum.	25	%8,3	55	%18,3	93	%31	82	%27,3	45	%15	300	100
H11:Ödemiş olduğum BSMV'nin devlet tarafından yerinde kullanıldığına inanıyorum.	62	%20,7	77	%25,7	89	%29,7	57	%19	15	%5	300	100
H12:BSMV'nin dolaylı bir vergi olması beni rahatsız etmektedir.	31	%10,3	47	%15,7	72	%24	94	%31,3	56	%18,7	300	100
H13:Ödemiş olduğum BSMV'nin nerelere harcandığını bilmek isterim.	23	%7,7	32	%10,7	46	%15,3	100	%33,3	99	%33	300	100
H14:Ödediğim vergi ile devletten sağladığım hizmet arasında bir bağ kuruyorum.	50	%16,6	68	%22,7	88	%29,3	71	%23,7	23	%7,7	300	100
H15:BSMV ödemesini bankalar aracılığıyla yapmaktan memnunum.	56	%18,7	55	%18,3	95	%31,7	75	%25	19	%6,3	300	100
H16: Bir Mükellef olarak ödediğim BSMV'nin farkındayım.	47	%15,7	63	%21	68	%22,7	92	%30,7	30	%10	300	100

H1P Mükelleflerin %54,3'ü kendilerinden alınan BSMV'nin etkin bir şekilde kullanıldığına inanmamaktadır.

H2P Ülkemizdeki mükelleflerin %66,3'ü BSMV bilincini yeterli düzeyde bulmamaktadır.

H3P "Ülkemizde BSMV oranını yüksektir" ifadesine mükelleflerin %31,0'i "katılıyorum" ve %17,3'ü "kesinlikle katılıyorum" olarak yanıtlamıştır. Ankete katılan mükelleflerin %48,3'ü BSMV oranını yüksek bulmaktadır.

H4P Mükelleflerin %44,6'sı BSMV kanununu anlaşılır bulmamaktadır.

H5P "BSMV'nin hangi işlemlerden tahsil edildiğini biliyorum" ifadesine mükelleflerin %11,7'si kesin katılmamakta, %24,3'ü katılmamakta ve %25'i ise kararsızdır. Mükelleflerin %61'i dolaylı yoldan tahsil edilen bu verginin hangi işlem üzerinden alındığını ve hangi tür bankacılık işlemleri faaliyetleri sonucunda bu vergiye tabi tutulduklarını bilmediklerini ortaya koymuştur. Bu durum mükelleflerde vergi bilincinin tam olarak yerleşmediğini göstermektedir.

H6P Mükelleflerin yalnızca %45'i BSMV'nin bankalar aracılığıyla ödendiğinin farkındadır.

H7P Mükelleflerin ödemiş oldukları verginin devlet tarafından nerelere harcandığının bilinmesinin, kişilerin vergi bilincini arttıracığına dair soruya %56 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum sonucu ortaya çıkmıştır.

H8P BSMV tarifesindeki vergi oranı seviyesinin uygunluğunun ölçülmesine dair bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda mükelleflerin %52,7'si ise vergi oranının seviyesini uygun bulmamaktadır.

H9P "BSMV oranının herkes tarafından eşit bir şekilde alınmasını adil buluyorum" ifadesine %44,7'si gelir seviyeleri eşit olmayan kişilerin aynı oranda vergilendirilmesini adil bulmamaktadır.

H10P BSMV mükelleflerinin yatırımların önünde engel oluşturduğuna dair görüşler şu şekilde ifade edilmiştir; %26,6'sı BSMV'nin yatırımların önünde engel oluşturmadığını düşünürken %42,3'ü yatırımların önünde bir engel unsuru olduğunu dile getirmekte %31'i ise bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

H11P "Ödemiş olduğum BSMV'nin devlet tarafından yerinde kullanıldığına inanıyorum" ifadesine mükelleflerin %46,4'ü devletin topladığı vergiyi yerinde kullandığına inanmamaktadır.

H12P BSMV'nin dolaylı yoldan tahsil edilmesinin kişileri rahatsız etmesine yönelik soruya %10,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %15,7'si katılmıyorum %24'ü kararsızım %31,3'ü katılıyorum ve %18,7'si kesinlikle katılıyorum cevaplarını vermiştir. Ankete katılan bireylerin %50'si bu durumdan rahatsız olduğunu dile getirmişlerdir.

H13P Mükelleflerin %66,3'ü ödemiş oldukları BSMV'nin nerelere harcandığını bilmek istemektedir.

H14P Mükellefler ödemiş olduğu vergi ile devletten sağladığı hizmet arasındaki bağ kurma sorusuna %39,3'ü bir bağ olmadığı şeklinde yanıt verirken, %29,3'ü ise bu konu hakkında kararsız olduğunu söylemiştir.

H15P BSMV ödemesinin bankalar aracılığıyla tahsil edilmesine yönelik soruya %37'si bu durumdan memnun değilken %31,3 memnun olduğunu dile getirmektedirler.

H16P Mükelleflerin ödemiş olduğu verginin farkında olup olmadığı ile ilgili bu soruya ankete katılanların %36,7 farkında olmadığını %40,7'si ise farkında olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmanın bu bölümünde ki-kare ve çapraz tablo analizlerine yer verilmiştir. Anlamlı bulunan çapraz tablolar verilerin ışığında değerlendirilmiştir.

Tablo 4. BSMV'nin Tanımı ve BSMV'nin Ne Üzerinden Tahsil Edildiği Arasındaki İlişki

			BSMV ne üzerinden tahsil edilmektedir?					TOPLAM
			Gelir vergisi üzerinden tahsil edilir.	Kurumlar vergisi üzerinden tahsil edilir.	Bankaların sunduğu ürün ve hizmet neticesinde aldığı ücretler üzerinden tahsil edilir.	Ödemiş olduğumuz KDV üzerinden tahsil edilir.	Herhangi bir bilğim yoktur.	
Sizce BSMV'nin bir tanımı yapılmak istense aşağıdakilerden hangisini daha uygun bulursunuz?	Devletin bankalar aracılığıyla almış olduğu bir vergi türüdür.	ms %	7 6,16	4 3,52	92 80,96	4 3,52	6 5,28	113 100
	Bankalarda işlem yapma şevkini kıran bir vergi türüdür.	ms %	9 15,48	4 6,86	36 61,92	2 3,44	7 12,04	58 100
	Vatandaşların üzerinde bir yüküdür.	ms %	14 24,08	3 5,16	29 49,88	3 5,16	9 15,48	58 100
	Herkesten eşit oranlarda alınan adaletsiz bir vergidir.	ms %	5 26,3	0 0	12 63,15	0 0	2 10,52	19 100
	Herhangi bir bilğim yok	ms %	4 7,7	6 11,53	6 11,53	2 3,85	34 65,38	52 100
	Toplam	ms %	39 13	17 5,67	175 88,33	11 3,66	58 19,3	300 100

$X^2= 122,019$ s.d = 16 $p<0,00$

“BSMV'nin bir tanımı yapılmak istense aşağıdakilerden hangisini daha uygun bulursunuz?” ile “BSMV ne üzerinden tahsil edilmektedir?” arasında anlamlı bir ilişki vardır. %80,96'sı BSMV'nin bankaların sunduğu hizmet karşısında devletin bankalar aracılığıyla almış olduğu bir vergi türü olarak kendini ifade ederken %61,92'si BSMV'yi bankaların yapmış olduğu hizmet sonucunda bankalarda işlem yapma şevkini kıran bir durum olarak değerlendirmektedir. Bireylerin yaptıkları işlemler sonucunda ek olarak

vergi yükünün eklenmesiyle birlikte mükelleflerin maliyetleri artmakta ve kişiler de bu sebepten dolayı zorunlu olmadıkça bankalarda işlem yapmak istememektedir. %49,88'i bankalarda yapılan işlem sonucunda alınan verginin vatandaşlar üzerinde bir yük olduğunu düşünmektedirler. %63,15'i ise yapılan işlem sonucunda alınan verginin herkesten eşit oranda alınmasını haksız bulmaktadır. Gelir seviyesi eşit olmayan kişilerin aynı oranda vergi ödemesi yapması mükellefleri rahatsız etmektedir.

Tablo 5. BSMV Oranı ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki

			Eğitim düzeyiniz?				TOPLAM
			ilkokul	Orta öğrenim (lise dahil)	Lisans	Lisansüstü	
BSMV oranı yüzde kaçtır?	%2	ms %	7 7,45	44 46,8	39 41,5	4 4,25	94 100
	%5	ms %	3 2,77	30 27,7	62 57,4	13 12,04	108 100
	%10	ms %	2 5,71	17 48,5	13 37,1	3 8,57	35 100
	%15	ms %	3 5,66	18 33,96	29 54,8	3 5,66	53 100
	%20	ms %	3 30	1 10	3 30	3 30	10 100
	Toplam	ms %	18 6	110 36,7	146 48,7	26 8,67	300 100

$X^2= 34,256$ s.d= 12 p<0,001

BSMV oranı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. BSMV oranı banka muamele ve hizmetlerinde %5 olarak uygulanmaktadır. Tabloya baktığımızda ilkokul mezunlarının %2,77'si

%5 cevabı verirken orta öğrenim mezunlarının %27,7'si, lisans mezunlarının %57,4'ü, lisansüstü mezunların %12,4'ü bu soruyu doğru yanıtlamıştır.

Tablo 6. Verginin Tam Ödenmemesinin Nedeni ve Vergi Bilincinin Nasıl Arttırılması Gerektiği Arasındaki İlişki

			Ülkemizde vergilerin tam ödenmemesinin nedeni nedir?					TOPLAM
			Vergi bilincinin tam yerleşmemiş olması	Biçimsel yükümlülüklerin fazla olması	Vergi oranlarının yüksek olması	Vergi sisteminin adaletsiz olması	Vergiler tam ödenmektedir.	
Ülkemizde vergi bilincini nasıl arttırabiliriz?	Eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılması	ms %	16 45,7	2 5,7	8 22,9	9 25,7	0 0	35 100
	Toplumun gelir seviyesinin artması	ms %	12 24,5	3 6,12	22 44,9	12 24,5	0 0	49 100
	Vergi sistemindeki adaletsizliğin azaltılması	ms %	13 12,2	4 3,78	23 21,7	65 61,3	1 0,94	106 100
	Vergi oranlarının düşürülmesi	ms %	10 11,5	2 2,30	49 56,3	19 21,8	7 8,1	87 100
	Kamu harcamalarında etkinliğin artması	ms %	4 17,4	4 17,4	7 30,4	7 30,4	1 4,35	23 100
	Toplam	ms %	55 18,3	15 5	109 36,4	112 37,4	9 3	300 100

$X^2=84,465$

s.d=16

p<0,00

“Ülkemizde vergilerin tam ödenmemesinin nedenini nedir?” ile “Ülkemizde bilincinin nasıl artırabiliriz?” soruları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Türkiye’de vergilerin neden ödenmediği sorusuna ankete katılanların %45,7’si vergi bilincinin tam yerleşmemiş olduğunu ve vergi bilincinin artırılması için de eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılması gerektiği şeklinde yorum yapmıştır. %56,3’ü ise

Türkiye’de vergilerin tam ödenmemesinin nedeni olarak vergi oranlarının yüksek olmasına bağlamış ve vergi bilincinin vergi oranlarının düşürülmesi yoluyla artacağını dile getirmiştir. %61,3’ü ise Türkiye’de vergilerin tam olarak ödenmemesinin sebebini vergilerin adaletsiz olmasına ve vergi bilincinin vergilerdeki adaletsizliğin giderilmesi yoluyla çözümlenebileceğini savunmaktadır.

Tablo 7. Vergilerin Tam Ödenmeme Nedeni ile Ödenen Vergiler Arasındaki İlişki

			Ülkemizde vergilerin tam ödenmemesinin nedeni nedir?					TOPLAM
			Vergi bilincinin tam yerleşmemiş olması	Bıçimsel yükümlülüklerin fazla olması	Vergi oranlarının yüksek olması	Vergi sisteminin adaletsiz olması	Vergiler tam ödenmektedir.	
Ödemiş olduğunuz vergiler ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	Devlet kamu finansmanı için kullanır ve tüm vergiler zorunludur, ödemekten kaçınmam.	ms %	20 42,5	2 4,25	10 21,2	15 32	0 0	47 100
	Sosyal faydası olan alanlarda yatırım yapılması için zorunludur, ödemekten kaçınmam.	ms %	3 9,67	4 13	11 35,5	13 42	0 0	31 100
	Sadece bazı vergiler zorunlu olmalıdır, değişik gelir kaynaklarından alınan vergiler ödeme şevkimi kırıyor.	ms %	14 15,5	5 5,5	33 36,7	32 35,6	6 6,7	90 100
	Vergi oranları çok yüksektir, vergi türleri çok fazla olduğu için alınan vergileri haklı bulmuyorum.	ms %	15 12,1	3 2,42	53 42,7	50 40,4	3 2,42	124 100
	Vergi ödevlerini yerine getirmeyenleri yadırgamıyorum.	ms %	3 37,5	1 12,5	2 25	2 25	0 0	8 100
	Toplam	ms %	55 18,3	15 5	109 36,3	112 37,3	9 3	300 100

$X^2=40,073$

s.d=16

$p<0,01$

“Ülkemizde vergilerin tam ödenmemesinin nedeni nedir?” ile “Ödemiş olduğunuz vergilerle ilgili ne düşünüyorsunuz?” soruları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Mükelleflerin %42,7’si ödemiş oldukları verginin oranlarını çok yüksek bulmakta ve alınan vergileri haksız bulmaktadır. Vergi oranlarının yüksek olmasından dolayı vergilerin tam olarak

ödenmediği düşüncesindedirler. %40,4 ‘ü ise ödenen vergi oranlarını yüksek bulmakta ve alınan vergileri haksız bulurken, Türkiye’de vergilerin tam olarak ödenmemesinin nedenini vergi sisteminin adaletsiz olmasına bağlamaktadır.

Tablo 8. Faaliyette Bulunduğu Sektör ile Vergi İle Bilgilerin Nereden Öğrenildiği Arasındaki İlişki

			Faaliyette Bulunduğu sektör					TOPLAM
			Esnaf/Tüccar	Serbest meslek erbabı	Kamu çalışanı	Ücretli özel sektör	Diğer (çiftçi, emekli, gayrimenkul veya MSJ elde edenler)	
Vergi ile ilgili bilgileri nereden öğreniyorsunuz?	Medya	ms %	8 4,85	12 7,28	48 29	83 50,3	14 8,48	165 100
	Meslektaşlarım ve çevremdekiler	ms %	0 0	7 20	8 22,8	15 42,8	5 14,3	35 100
	Vergi Dairesi	ms %	9 36	2 8	2 8	9 36	3 12	25 100
	Muhasebeci ve mali müşavir	ms %	14 34,1	9 22	8 19,5	10 24,3	0 0	41 100
	Takip etmiyorum	ms %	2 5,89	3 8,82	10 29,4	17 50	2 5,59	34 100
	Toplam	ms %	33 11	33 11	76 25,3	134 44,7	24 8	300 100

$X^2=70,090$

s.d= 16 p<0,00

“Vergi ile ilgili bilgileri nereden öğreniyorsunuz?” ile “Faaliyette buldukları sektör” arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ücretli özel sektörde çalışanların vergi ile bilgileri %50,3’ü medyadan, %42,8’i ise meslektaşlarından öğrendiklerini dile getirmiştir. Aynı zamanda ücretli özel sektörde çalışanların %50’si ise vergi ile ilgili gelişmeleri takip etmemektedir. Serbest meslek faaliyetinde olan kişilerin %22’si muhasebe ve mali müşavirden öğrendiklerini belirtmiştir. Aynı zamanda serbest meslek grubuna sahip kişilerin %20’si ise vergi ile ilgili bilgileri meslektaşlarından ve çevrelerindeki insanlardan öğrendikleri de anket sonuçlarında

belirtmiştir. Serbest meslek çalışanların işleri gereği sürekli olarak kendi meslek ya da başka meslek gruplarındaki kişilerle iletişim halinde olması vergi hakkındaki güncel durumları da birbirleriyle paylaşma imkanı sunmaktadır. Kamu çalışanların ise vergi ile ilgili gelişmeleri %29’u medyadan öğrenirken %29,4’ü takip etmedikleri ortaya çıkmıştır. Diğer meslek grubu içinde bulunan çiftçi, emekli, gayrimenkul veya menkul sermaye iradı elde edenler ise vergi ile bilgileri %14,3 meslektaş ve çevrelerinden öğrenirken, %12’si vergi dairesinden öğrendiklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 9. Vergi Bilinci ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki

			Eğitim Düzeyi				TOPLAM
			İlkokul	Orta öğrenim (lise dahil)	Lisans	Lisansüstü	
Ülkemizde vergi bilincini nasıl arttırabiliriz?	Eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılması	ms %	2 5,71	12 34,3	20 57,1	1 2,86	35 100
	Toplumun gelir seviyesinin artması	ms %	2 4,09	22 44,9	16 32,6	9 18,4	49 100
	Vergi sistemindeki adaletsizliğin azaltılması	ms %	5 4,72	31 29,3	61 57,5	9 8,5	106 100
	Vergi oranlarının düşürülmesi	ms %	6 6,9	37 42,5	41 47,2	3 3,45	87 100
	Kamu harcamalarında etkinliğin artması	ms %	3 13	8 34,7	8 34,7	4 17,4	23 100
	Toplam	ms %	18 6	110 36,7	146 48,7	26 8,67	300 100

$X^2=23,215$

s.d=12

$p<0,026$

“Ülkemizde vergi bilincini nasıl arttırabiliriz?” sorusu ile “Eğitim düzeyi” arasında anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Mükelleflerden orta öğrenim mezunu olanlar ülkemizdeki vergi bilincinin artırılması için %44,9’u bu durumun toplumun gelir seviyesinin artmasıyla vergi bilincinin artacağı yönünde düşünürken yine orta öğrenim mezunu mükelleflerden %42,5’i ise vergi oranlarının düşürülmesi sonucunda vergi bilincinin artacağını düşünmektedirler. Eğitim seviyesi lisans düzeyinde olan mükellefler ise vergi bilincinin eğitim öğretimin yaygınlaştırılması sonucunda artacağını

savunmaktadır. Bu düşünceye sahip kişilerin yaklaşık ortalaması %57,1 civarlarındadır. Lisans mezunlarının %57,5’i ise ülkenin vergi bilincinin artmasının vergideki adaletsizliğin giderilmesi sonrasında gerçekleşeceğini düşünürken, %47,2’si vergi oranlarının düşürülmesi sonucunda ülkedeki mükelleflerin vergi konusunda bilinçleneceğini savunmaktadır. Lisansüstü eğitimden mezun mükelleflerin %18,4’ü toplumun gelir seviyesinin artması, %17,4’ü kamu harcamalarında etkinliğin artması sonucunda ülkedeki vergi bilincinin artacağını düşünmektedir.

Tablo 10. BSMV'nin Tahsil Edilmesi ve Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki

			Eğitim düzeyi				TOPLAM
			İlkokul	Orta öğrenim (lise dahil)	Lisans	Lisansüstü	
BSMV ne üzerinden tahsil edilmektedir?	Gelir vergisi üzerinden tahsil edilir.	ms %	2 5,13	21 53,9	12 30,7	4 10,3	39 100
	Kurumlar vergisi üzerinden tahsil edilir.	ms %	3 17,6	6 35,3	6 35,3	2 11,8	17 100
	Bankaların sunduğu ürün ve hizmet neticesinde aldığı ücretler üzerinden tahsil edilir.	ms %	8 4,57	50 28,5	101 57,7	16 9,14	175 100
	Ödemiş olduğumuz KDV üzerinden tahsil edilir.	ms %	1 9,1	6 54,5	3 27,3	1 9,1	11 100
	Herhangi bir bilgim yok	ms %	4 6,9	27 46,5	24 41,5	3 5,18	58 100
	Toplam	ms %	18 6	110 36,7	146 48,7	26 8,7	300 100

 $X^2=22,491$

s.d=12

 $p<0,032$

“BSMV ne üzerinden tahsil edilmektedir?” ile “Eğitim düzeyi” arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. BSMV bankaların sunduğu ürün ve hizmet neticesinde aldığı ücretler üzerinden tahsil edilen bir vergi türüdür. Verilen cevaplara baktığımızda orta öğrenim mezunu olan bireylerin %53,9'u BSMV'nin gelir vergisi üzerinden tahsil edildiğini %54,5'i ödemiş oldukları KDV üzerinden %35,3'ü ise Kurumlar Vergisi üzerinden tahsil edildiğini söylemiştir. %46,5'i ise bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmiştir. Eğitim seviyesi orta öğrenim düzeyinde olan kişilerden ancak %28,5'i bu soruyu doğru yanıtlamıştır. Lisans mezunu mükelleflerin yanıtlarına baktığımızda %57,7'si bu soruya doğru cevap vermiştir. Fakat lisans mezunlarından soruyu doğru yanıtlayanlar kadar soru hakkında bilgisi olmayan kişilerin oranı da yüksektir. Oran tablodan da görüleceği gibi yaklaşık olarak %41,5' i bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını göstermiştir.

Anket sonuçlarına göre;

Mükelleflerin BSMV bilinci yeterli düzeyde değildir. Mükellefler kendilerinden tahsil edilen BSMV oranını ve hangi işlemler sonucunda bu verginin mükellefi olduklarını tam olarak bilmemektedirler. Mükellefler ödemiş oldukları BSMV'nin devlet tarafından sağlanan hizmet arasında bir ilişki bulmamaktadır. Vatandaşlar kendilerinden alınan bu verginin hizmet olarak geri dönmediğine inanmaktadır. Toplumdaki bireylerin devlete olan güven düzeyleri düşüktür. Mükellefler devletin vergi ile ilgili olan bilgileri ve gelişmeleri daha çok medya üzerinden takip ettikleri için bu durumda devlet mükelleflerin kendilerine olan güven düzeylerinin artmasında medya kanallarını kullanmalı ve halkı bu kanallar aracılığıyla bilinçlendirmelidir.

Mükellefler BSMV oranını yüksek bulmaktadır. BSMV'nin dolaylı yoldan ve herkesten eşit

şekilde vergi tahsil edilmesi mükellefleri rahatsız etmekte olup, adil bir vergi türü olmadığını düşünmektedirler. Gelir düzeyleri eşit olmayan kişilerin aynı vergi oranında tarifelenmesi mükelleflerin verginin ağırlığını aynı seviyede hissetmemesine yol açmaktadır.

Mükellefler Türkiye'deki vergilerin tam olarak ödenmemesinin nedenini vergi oranlarının yüksek olmasına ve vergi sisteminin adaletsiz olmasına bağlamaktadır. Mükelleflere göre; Türkiye'deki vergi bilincinin gelişmesi ancak vergi sistemindeki adaletsizliğin giderilmesiyle düzelebilir. Bu durumda devlet vergi sisteminde adaleti sağlamaya yönelik çalışmalar yapmalıdır.

BSMV gibi dolaylı vergiler, mükelleflerin adalet duygusunun zedelenmesine neden olmaktadır. Bankacılık ve sigortacılık hizmetleri üzerinden alınan bu vergi sunulan hizmetlerin maliyetini de arttırdığı için mükelleflere yansımaktadır. Dolaylı bir vergi olduğu için mükellef psikolojisi açısından direnç söz konusu olmasa da anket sonuçlarına göre mükellefler BSMV'yi adil bulmamaktadır.

Ayrıca mükelleflerin, BSMV'nin hangi işlemler üzerinden alındığı, oranı konusunda da bilinç düzeyleri düşük olmasına rağmen katılımcıların %66'sı bu verginin nerelere harcandığını bilmek istediğini görmekteyiz. Gelir idaresi açısından değerlendirdiğimizde, vatandaşların vergi bilinçlerinin artması için mükellef odaklı bir yaklaşımı benimsenmesi ve hesap verilebilir olmasının ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Ayrıca vergi idaresinin yalın olması vergi mükelleflerinin vergi ile ilgili işlem ve fırsat maliyetlerini düşürecek ve vergilemede etkinlik de gerçekleşmiş olacaktır (Öz, 2016:23).

Sonuç

Dünyada finansal işlem vergilerinin kökleri çok eski tarihlere dayansa da verginin önemi 1990 yılından sonra daha net şekilde anlaşılmaya başlanmıştır. 1990 yılına kadar çok fazla sermaye hareketlerinin yaşanmaması ve sermaye hareketlerinin serbest

olması durumunda refah düzeyinin yükseleceği görüşü hakimdi. 1990 yılından sonra yaşanan büyük çaplı krizler finansal işlem vergisini gündeme getirmiştir. Küresel bazda finansal işlem vergisine yönelik mutabakat sağlanmasa da günümüzde finansal işlem vergisi miktarına, işlem türüne, yatırımcılara ve coğrafi alanlara göre farklılık göstermektedir. Dünyadaki birçok ülke finansal işlem vergisi uygulamaktadır. Türkiye'de finansal işlem vergisi uygulayan ülkelerden biridir. Tam olarak diğer ülkelerde uygulanan finansal işlem vergisi olmasa da finansal işlem vergisine benzeyen BSMV, KKDF, Damga vergisi, Değerli Kağıtlar Kanunu uygulamaktadır.

BSMV üzerine yapılan anket çalışmasında mükelleflerin vergi bilinçleri düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bir ülkede vergi bilincinin düşük olması kayıt dışı ekonomi, vergi kaçakçılığı ya da vergiden kaçınma unsurlarının çok fazla yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu unsurlar ülkenin ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Dolaylı olarak tahsil edilen BSMV'nin yerinde kullanıp kullanılmadığına dair açıklamaların olmaması mükellefin devlete olan güvenini seviyesini de düşürmüştür. Mükellefler ödemiş oldukları vergi ile sağlanan hizmetler arasında bir ilişki kuramamaktadır. Devlet hem mükellefleri bilinçlendirmeye hem de devlete olan güven seviyesini arttırmaya yönelik etkili iletişim ve eğitim faaliyetleri vermelidir.

Vergi oranı açısından konuyu ele aldığımızda banka ve muamele hizmetlerinde lehe kalan paralar üzerinde %5 oran uygulanmaktadır. Mükellefler verginin oranını yüksek bulmakta ve alınan vergiyi adil bulmamaktadır. Dolaylı vergi olan BSMV'nin herkesten eşit olarak alınması mükellefleri rahatsız etmektedir. Gelir düzeyleri eşit olmayan kişilerin aynı vergi oranında tarifelenmesi kişilerin vergi yükünü aynı seviyede hissetmemesine sebep olmaktadır. Bu durum vergide adaletsizliğe sebep olmaktadır. Vergi oranının yüksek olması özellikle ticari kredilerde maliyeti arttıran bir unsurdur. Artan maliyetler karşısında mükellefler yatırım

kararlarından vazgeçebilmektedir. Ülkenin refah düzeyinin artmasında büyük bir önem taşıyan yatırımlar, kredilerdeki maliyetler sebebiyle engel tekil etmemesi adına verginin oranında değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. Bankaların BSMV'den ayrı olarak KDV mükellefi de olmaları bankaların maliyetlerini de arttırmaktadır. Bankalar artan maliyetleri müşterilerine yansıtarak maliyetlerinde azaltma yoluna gitmektedir. Bu yüzden mükellefler verginin oranını çok ağır hissetmektedirler. Ankete katılan mükelleflerin %33,7'si vergi oranlarının arttırılmasına yönelik kanun çıkarıldığında tepkileri işlerini küçültmek ya da vergiden kaçınmak olduğunu dile getirmişlerdir. Bu iki olasılıkta ülke ekonomisini olumsuz etkileyecektir. İşlerini küçültme yoluna gitmesi istihdam olanaklarının azalmasına ve işsizliğin artmasına yol açacaktır. Vergiden kaçınma durumunun artmasında ise devletin vergiyi tam olarak toplayamamasına ve devletin üzerine düşen faaliyetleri tam olarak yerine getirememesine sebep olacaktır. İlerleyen dönemlerde sorunların yaşanmaması için devletin toplumun güvenini kazanmak, bankalara olan güven ortamını sağlamak ve BSMV ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılarak toplumun bilincini arttırmaya yönelik adımlar atılması önemli bir konudur.

Kaynakça

- Ay, A. ve Mankır, F. (2007). "Uluslararası Finansal Entegrasyon Bağlamında Sermayenin Vergilendirilmesi: Tobin Vergisi", *Maliye Dergisi*, 153, 131.
- Çağan, N. (1976). "Bankaların Vergi Yükümlülükleri ve Vergi Sorumlulukları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27.
- Çakıcı, Ö. ve Ceylan, M. (2014). "Banka Sigorta Muameleleri Vergisi: Teori Uygulama-Mevzuat", *Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul*,27.
- Ergülen, G. (1988). "Banka ve Sigorta İşlemlerinin Vergilendirilmesi", Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları,64-65 'den aktaran Tanrıverdi, S. (2010)," Banka Muameleleri Vergisinin Bankacılık Sektöründe Rekabeti Bozucu Etkileri ve Bir Model Önerisi", 106-107.
- Erol, A. (2007),"Tüm Yönleriyle Banka ve Finansçılar İçin Vergi", Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Güler, B., vd, (2012). "Finansal İşlem Vergileri ve Avrupa Birliği Uygulaması", https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/finansal_islem_vergisi_empb_print_version.pdf. 26. Erişim tarihi: 14.12.2020.
- Keynes, J.M. (1976). "General Theory of Employment, Interest and Money", London: 16th Edition, The Macmillian Press.
- Kirman, A.(2001). "Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi", Ankara: Ankara üniversitesi.
- Öcal, F. M. ve Polat, M. A.(2012),"Küresel Düzeyde Sermaye Hareketlerini Yönetmede Tobin Vergisi: Türkiye Örneği", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40,76.
- Öz, E. (2016). "Türk Gelir Vergisindeki Bazı Vergi Harcamalarının Optimal Vergileme İlkeleri Açısından Analizi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 17 (1) , 0-0 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuibfd/issue/22762/242958>
- Saraçoğlu, F. ve Şahan, Ö. (2004). "Tobin Vergisi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", *Sayıştay Dergisi*, 55,73.
- Şenyüz, D., Yüce, M., Gerçek, A. (2020). Türk Vergi Sistemi, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Tanrıverdi, S. (2010). "Banka Muameleleri Vergisinin Bankacılık Sektöründe Rekabeti Bozucu Etkileri ve Bir Model Önerisi", Ankara: BDDK.
- 6802 sayılı GİDER VERGİLERİ KANUNU., <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6802.pdf>. Erişim tarihi:14.12.2020.